

Filozofia neoplatońska

Filozofia neoplatońska wyrosła z niemal wszystkich kierunków filozoficznej myśli greckiej i rzymskiej, z teozoficznej gnozy, z tajnych przekazów religijnych Wschodu. Zasadniczy wpływ na Plotyna (III w n.e.), głównego twórcę tego nurtu, miał niewątpliwie neopitagoreizm, jak również platonicy, dzieła Arystotelesa, stoicy, których poglądy poddawał szczegółowym analizom i przekształceniom. Nie bez znaczenia były również powiązania Plotyna z gnozą i religijną umysłowością wschodnią.

Podstawą systemu neoplatońskiego wypracowanego przez Plotyna jest „Jednia – Byt”. Owa „Jednia – Byt” nie przyjmuje żadnych orzeczników, ponieważ nie jest niczym z tego, czym zwykło się określać jakiegokolwiek jednostkowe bycie i dlatego w orzekaniu nie odpowiadają mu nawet najbardziej subtelne nazwy, gdyż te pochodzą już ze sfery wielości i jednostkowych konwencji istnienia, poznawania czy działania. A jednak owa „Prajednia” jest bytem najbardziej realnym i najbardziej pełnym w swej aktualności. „Prajednia – Bóg” jest pierwszą przyczyną wszelkiego istnienia, a równocześnie ostatecznym celem wszechistnienia, gdyż będąc „Jednością” musi też pozostać „Jedno-celowością”. Ona jest zasadą wszystko przyczynującą, nieskończonością, warunkującą wszystko, co skończone, i absolutnym „Jedno-Dobrem”. „Dobroć jest tym, od czego wszystko zawisło i ku czemu zmierzają wszystkie istnienia, ponieważ z niego biorą początek i ponieważ go potrzebują, podczas gdy ono nie ma żadnych braków, wystarcza sobie i niczego nie potrzebuje, jest miarą wszystkich rzeczy i kresem, jest Bogiem, który wydał z siebie umysł i substancję, i duszę, i życie, i działanie poświęcone umysłowi” , a zatem jest zasadą czy podstawą wszechrzeczy, zasadą tworzącą je w nieskończoności istnienia.

To tworzenie w rozumieniu Plotyna nie jest działaniem na zewnątrz, ale wewnętrznym samouwielokrotnianiem się

„Prajedni”, ponieważ ostatecznie niczego nie ma poza nią, lecz wszystko w niej i przez nią. Wszystko odzwierciedla „Prabyt-Jednię” i to nie na zasadzie podobieństwa, ale na mocy w niej uczestniczenia, na mocy bycia jednością, dzięki owej Jedni absolutnej. Każda rzecz bowiem naśladuje i nosi w sobie to samo „jedno”, tylko „jedno” bliższe lub dalsze w odniesieniu do tego, co „Prajedno”. Plotyna zwykło się nazywać największym metafizykiem wszystkich czasów, a jest on właściwie twórcą metafizyki, choć sama nazwa „metafizyka” pojawiła się w neoplatonizmie nieco później. Odtąd przedmiotem nowej dyscypliny i zarazem nowego sposobu uprawiania filozofii staje się sfera „pozafizyczna”.

Neoplatonizm był punktem wyjścia dla Aureliusza Augustyna (IV-V w. n.e.), dostarczając mu materiał i metodę do wypracowywanej latami własnej doktryny, która była zarazem doktryną i ideowym systemem zwłaszcza zachodniego chrześcijaństwa. Tak jak dla Plotyna wątkiem wyjściowym i celem dojścia jest „Jednia” absolutna, „Przyczynowość”, tak dla Augustyna ostatecznym oparciem – osnową jest Bóg, nie tyle „Przyczynowość”, co najwyższa „Przyczyna” (Causa), będąca równocześnie wszechcelem.

Pojęcie Boga jest niewyrażalne i nieobjęte żadną kategorią orzekania. W pełni swej rzeczywistości pozostaje nie do ujęcia w jakiejkolwiek kategorii substancji, bo jako taki Bóg jest samą istnością w sobie, a więc podobnie jak utrzymywał Plotyn, jest samą jednością, samą prawdą, samą dobrocią czy przyczynowością. W Wyznaniach Augustyn stwierdza: „Książki platoników, które przeczytałem, zachęciły mnie do szukania bezcielesnej Prawdy. Dojrzałem niewidzialne sprawy Twoje, pojęte poprzez rzeczy stworzone, ale nie mogąc posunąć się dalej, zrozumiałem, że na dokładniejsze widzenie nie pozwalają mi ciemne chmury zalegające mą duszę. Byłem już pewny zarówno tego, że Ty istniejesz, jak i tego, że jesteś nieskończony – lecz nie w znaczeniu rozciągłości w przestrzeni... Wiedziałem też, iż z Ciebie wszystkie rzeczy czerpią istnienie, a

niezachwianym tego dowodem jest już sam fakt, że istnieją” . Medytacja neoplatońska poprowadziła Augustyna ku dalszym poszukiwaniom: rozpoczął studiować teksty biblijne, a zwłaszcza listy św. Pawła. W rozwoju starożytnej umysłowości chrześcijańskiej przedstawia on typ myśliciela, którego dorobek intelektualny i ideowy utożsamiał się niemal z całą ówczesną myślą chrześcijańską.

Grecko-rzymska umysłowość filozoficzna obok pytań o świat i wszechświat, jego pochodzenie, podejmowała również zagadnienia początku zaistnienia człowieka, jego powiązań ze światem, ludzkiej egzystencji, doznań, przeżyć i dążeń. Według przekazów pochodzących z pism egzegetycznych i komentarzy neoplatońskich filozofia miała być m.in.: „uwiadozieniem o bytach jako bytach, znajomością spraw boskich i ludzkich, upodobnieniem się do Boga w miarę możliwości człowieka”.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.